

Пенчо Славейков – „Неразделни“ (Анализ)

05.01.2020, 01:32 ч.

ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ – „НЕРАЗДЕЛНИ“ (Анализ)

ЛИТЕРАТУРА И ИСТОРИЯ

Творбата е публикувана най-напред в сп. „Мисъл“ през годината, когато е написана – 1895. Първоначалното ѝ заглавие е „Калина“. По-късно тя е включена в сборника „Епически песни“ под наслов „Неразделни“ заедно с други балади и поеми, разработващи фолклорни мотиви. Още навремето произведението добива и вторична популярност като текст на песен, която се изпълнява и до днес.

„Неразделни“ е свидетелство за трайния интерес на Пенчо Славейков към народното творчество, което той цени като източник на мъдрост и извор на информация за мирогледа и характера на българина, за душевната му красота.

ЖАНРЪТ

По жанр „Неразделни“ е балада. Баладата е произведение, което съчетава в себе си белези на трите литературни рода. По *стихотворната си форма* то прилича на лириката. По *съдържанието*, в което се представя някаква необикновена случка, напомня на епоса. В същото време се разработват *необичайни конфликти*, срещат се *фантастични образи*, а това внася *силно напрежение*, характерно за драмата. За баладата са присъщи *изключителни герои*, поставени в *изключителни обстоятелства*, често с трагични последици. Тя се среща като жанр както във фолклора, така и в литературата.

В „Неразделни“ поетът разработва един много популярен от народното творчество баладичен мотив – за прераждането на влюбени, които след смъртта си се събират в дървета с преплетени клони. Основните фабулни елементи повтарят традиционни фолклорни ситуации: двама млади се обичат, родителите пречат на любовта им, влюбените се самоубиват, над гробовете им израстват дървета, преплели завинаги клоните си. Върху тези традиционни фолклорни елементи се чувства авторската литературна намеса. Славейков *преустройва поетическия разказ*, който (за разлика от народната песен) се води от самата Калина. Нейната лична изповед е вълнуваща, а това засилва драматизма на преживяванията.

КОМПОЗИЦИЯТА

Баладата „Неразделни“ има интересна композиция. Построена е на принципа **разказ в разказа**. В началото и в края на творбата **звучи** гласът на лирическият говорител. Неговите думи играят роля на своеобразна *рамка*. А вътре в рамката е разгърнатата историята за драматичната съдба на двамата влюбени. Лирическият говорител **чува** драматичната изповед на Калина и я **предава** на читателя: „и това, що чух, изпах го в тази моя тъжна песен“.

Творбата може да се раздели на части. В началото е нарисувана *красива природна картина* – на брега две дървета са сплели клоните си и сянката им предлага място за отмора на пътника. Следващата съдържателна част е *вълнуващо описание на споделената обич между младите*. Тя е последвана от *кулминационния момент*: самоубийството на Иво и Калина. *Финалът* отново връща читателя към началното описание с двете дървета.

ТЕМИТЕ

Водеща тема в баладата „*Неразделни*“ е *искрената любов, пред която няма прегради* – тя е по-силна дори от смъртта. Тази тема е общочовешка, винаги е вълнувала хората независимо от епохата, от тяхната култура, религия или социално положение. Нейният носител е поетическата фраза „за сърцата, що се любят, и смъртта не е раздяла“. Неслучайно в текста на произведението тя е произнесена двукратно. Веднъж я откриваме в думите на Иво, с които утешава своята любима. Втори път същата фраза прозвучава като обобщение в края на разказа на Калина. Повторението играе роля на смислов акцент, за да покаже вътрешната убеденост и на самия поет: нищо не може да раздели свързаните с обич. Чувствата между Иво и Калина са споделени и това им дава сили да направят драматичния си избор. Двамата предпочитат смъртта пред раздяла с любимия.

Свързана с тази е и друга значима тема – *за правото на човека да отстоява своите личностни, интимни предпочитания*. Любовта на младите е поставена на изпитание. Правото им да обичат, като следват порива на сърцата си, влиза в конфликт с волята на родителите. В творбата липсват конкретни причини за несъгласието. За поета е важно, че красивото чувство не получава семеен благослов. Това е достатъчно, за да породи изключителния драматизъм на ситуацията. В патриархалното общество *волята на родителите е неприкосновена* и тя се разпростира върху целия живот на човека. Но не и върху смъртта. Лишени от право на избор в живота, влюбените имат духовна сила и защитават гордо личните си чувства, като сами предпочитат смъртта.

Гибелта им е *драматична*, но някак красива. *Трагична* е, защото е преждевременна. Но в същото време тя е скъпата цена, с която човек брани свободата си да има лично щастие. Думите на Калина „Нек сега ни се нарадват, мене майка, нему татко; / мъртви ние пак се любим и смъртта за нас е сладка!“ са спонтанен *протест срещу еснафската ограниченост и сляпото подчинение на традициите*. Метафората „*сладка смърт*“ е израз на щастието, което изпитва човек, когато сам решава съдбата си. Тогава дори и гибелта може да носи удовлетворение.

Не на последно място в творбата се прокарва и една друга любима на Славейков тема: *за живот след смъртта*. Поетът я разработва без религиозна тайнственост. Той по-скоро я свързва с проблема за преходното и вечното в битието. Според авторите разбирания условностите в обществото, предразсъдъците могат да играят роля на драматични пречки пред човешкия порив, да осъждат на незаслужено страдание. Но те са безсилни пред искрената обич. Само тя пребъдва във вечността. Калината и яворът не са просто две дървета с преплетени клони, израсли над гробовете на младите – те са *друга форма на живот, ново преображение на прекрасното чувство*.

Оттук и мотивът за *истинските* и за другите, привидно мъртвите. Според християнската традиция на самоубийците не се полага да бъдат положени в осветената земя на гробището. В думите на Калина обаче се прокрадва различна идея. Тъй като са жертви на любовта, двамата с Иво сякаш придобиват *правото на нов живот* и продължават да съществуват под формата на

стройни дървета край брега на реката. Така любовта им остава жива, надмогнала всякакви изпитания.

ГЕРОИТЕ

Основни герои в баладата са влюбените Иво и Калина. Техни *символни образи* са двете дървета. Влюбените са характеризирани само с по един епитет: Калина е **стройна**, а Явор е **кичест**.

По-важни за поета са *нравствените им качества*. А тези качества са разкрити от начина, по който двамата се обичат и отстояват обичта си. Любовта им носи очарованието на прекрасните патриархални взаимоотношения: тя **грее**. Сравнението ѝ със светлината и топлината на слънцето внушава нейната сила и преди всичко етичната чистота и искреността на младите. Антитезата *думи сладки – мъки горчиви* подсказва за тежките изпитания, на които те ще са подложени. Родителската забрана играе *роля на проверка* за тяхната любов. *Жертвоготовността* им доказва, че обичта е по-силна от всички битийни ограничения. Човек е толкова силен, колкото е силна волята му да брани избора си. В това отношение Иво и Калина са *силни характери*. Твърдостта, с която защитават предпочитанието на сърцето си, е проява на истински героизъм.

Разказът на Калина е наречен **шепот сладък**, защото предава най-трепетните чувства, породени от пламенното преживяване. Шепотът обаче е и **тъжовен**, защото е изповед за несбъднати мечти, за неосъществени човешки надежди за щастие.

Като особено *драматичен* се откроява образът на девойката в мига, когато узнава страшната истина за самоубийството на Иво. В поетическата реч са натрупани цял ред глаголи, които предават градацията на психологическото напрежение у героинята. В действията ѝ няма и миг колебание. Пред нея сякаш стои една-единствена възможност: да последва любимия, да не преживее дори и минута повече от него на **тоя свят лъжовен**.

Калина и Иво не познават радостта от постигнатото щастие приживе. Но те го постигат в гибелта. Смъртната им прегръдка е тържеството на тяхната любов. Символният образ с преплетените клони на дърветата край реката е знакът на вечната свързаност, скрепена с обич. Затова въпреки елегичното (скръбното, отчаяното) чувство в творбата не доминират тъга и усещане за обреченост. Напротив, баладата внушава непобедимостта на искрената любов.

ЛУПА

За да предаде красотата на прекрасното човешко чувство, Пенчо Славейков използва един специфичен за народната песен похват. Той съпоставя образите на двамата влюбени с образите на двете дървета. Този похват се нарича *образен паралелизъм*.

Съвсем целенасочено са подбрани и растенията, които са символи на двамата герои. В народната памет *дървото калина* се свързва с *младостта и любовта*, а *яворът* е почитан като *дърво на верността*.

За силното влияние на народната песен върху Пенчо Славейков свидетелства и художественият език на творбата. Срещат се присъщи на фолклора *постоянни епитети (вейчици зелени, кичест явор, ясно слънце, бели медници)* и *олицетворения (дърво, говорещо с човешки глас)*.

Използва се аз-повествованието и при лирическия говорител, и при лирическия герой. В баладата „Неразделни“ лирическият говорител препредава изповедта на лирическата героиня и

това създава ефект на „*авторско отсъствие*“ от творбата. То подчертава достоверността на споделеното и искреността на преживяванията.

@bgmateriali.com